

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในยุคโลกาภิวัตน์มีผลทำให้สังคมโลกรวมถึงประเทศไทยกำลังอยู่ในระบบเศรษฐกิจใหม่ (new economy) ที่มีการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิตประเภทสารสนเทศ (information) และความรู้ (knowledge) ตลอดจนการส่งเสริมให้สังคมสร้างและนวัตกรรมไว้ใช้ (innovation) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ (national competitiveness) ส่งผลให้สังคมในระบบเศรษฐกิจใหม่มีการพัฒนาที่มุ่งเน้นไปสู่สังคมฐานความรู้ (knowledge-based society: KBS) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-based economy: KBE) ซึ่งจะเป็นระบบสังคมและระบบเศรษฐกิจที่อาศัยการสร้าง การกระจายและการใช้ความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดการเติบโต สร้างความมั่นคง มั่งคั่งและสร้างงานในอุตสาหกรรมทุกรูปแบบ ทั้งเป็นผลมาจากการที่ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศต่างยอมรับและตระหนักว่า “ความรู้” มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในมิติการพัฒนาภายในประเทศ และมิติการพัฒนาระหว่างประเทศ รวมทั้งความรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจในกระแสการพัฒนาของโลกยุคสารสนเทศและยุคปฏิวัติข้อมูลข่าวสารหรืออาจกล่าวได้ว่า ความรู้ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสังคมที่แรงงานมีความรู้และประสบการณ์สูง อีกทั้งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อที่จะเพิ่มคุณวุฒิอยู่ตลอดเวลาจะช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะสังคมที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้จะสามารถนำความรู้มาใช้คิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการผลิตและการประกอบอาชีพในปัจจุบันไม่ได้ต้องการเพียงแค่ปัจจัยทุน แรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบเพื่อสร้างมูลค่าการผลิตเท่านั้น แต่ยังต้องการปัจจัยด้านความรู้มาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : หน้า ๗; สุภาวดี เจริญเศรษฐมท, 2553 : หน้า 1; เสนาะ กลิ่นงาม, 2551 : หน้า 1; เมเยอร์, 2550 : หน้า 177; อีริ่งกูร วรบำรุงกุล, 2556 : หน้า 1-2) การพัฒนาทุนมนุษย์จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพราะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกำลังแรงงานที่มีความรู้และทักษะ และจะช่วยสร้างสรรค์เศรษฐกิจใหม่และการสร้างนวัตกรรม การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่สามารถสร้างสรรค์สรรพสิ่งให้มีความก้าวหน้า ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทุนมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข มีความสามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังเป็นพลังในการสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศได้ จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการศึกษาเป็นหลัก เพราะทุนมนุษย์เป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมหรือวัฒนธรรมต้องอาศัยกำลังทุนมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ และประสิทธิภาพของทุนมนุษย์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาดังนั้น ทุนมนุษย์จึงนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดในจัดการ และเป็นสิ่งขับเคลื่อนกลไกในการบริหารจัดการในทุกส่วน

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคในโลกเข้าด้วยกัน กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างทั่วถึง ทุกภาคส่วนในสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคมในภาพรวมต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ สำหรับดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยสอดแทรกการพัฒนาคนตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝน เป็นความคิดสร้างสรรค์ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์ วิทยาการต่าง ๆ ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและบริการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสังคมโลกาภิวัตน์ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2555 : หน้า 20) ดังนั้น การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ จึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ดังปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) (สำนักงาน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555 : หน้า 15) ได้มีนำเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์อย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันและร่วมมือกับนานาชาติ โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 มีเป้าหมายยกระดับคุณภาพและมาตรฐานผู้เรียน ครู ณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : หน้า 6) ส่วนวิทยากร เชียงกูล (2559 : หน้า 63) ได้ข้อสรุปจากการสำรวจมาตรฐานปฏิรูปการศึกษาใน 8 ประเทศ พบว่า ประเทศฟินแลนด์และประเทศนิวซีแลนด์เป็นประเทศที่สามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเสมอภาคทั้งทั้งประเทศเป็นส่วนส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวมทั้งมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม คุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาอย่างไม่เป็นที่พอใจของสังคม เด็กวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-net) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 อีกทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Trends in international mathematics and sciences study: TIMSS) ในปี 2550 พบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ รวมทั้งผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของ The Programme for international student assessment (PISA) ที่ประเมินผู้จบการศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มอายุ 15 ปี พบว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD อีกทั้งผู้ที่สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีความสามารถและสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555 : หน้า 18) สาเหตุของปัญหาคุณภาพทางการศึกษาส่วนหนึ่งมาจากการมอบอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษาไม่ประสบความสำเร็จ และการบริหารโดยคณะกรรมการของโรงเรียน (School-Based Management) ไม่สัมฤทธิ์ผล หลักสูตรมีเนื้อหาหนักเกินความสาเหตุให้นักเรียนเครียดจากการแข่งขันทางการเรียนและการสอบแข่งขัน คุณภาพของผู้สอนต่ำที่ควรจะเป็น และปัญหาขาดครูทำให้การจัดสรรครูไม่ตรงกับความต้องการ งบประมาณที่จัดสรรเพื่อการศึกษา ค่อนข้างมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ทีลึกลงไปในส่วนของงบลงทุนและพัฒนา พบว่ามีเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 20 ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2553 : หน้า 15) นอกจากนี้ การสอนในศตวรรษที่ 20 ยังให้เวลาน้อยเกินไปสำหรับการสร้างสมรรถนะ

ในการตีความแบบกลุ่ม การต่อรองความหมายร่วม หรือการหาทางออกร่วมกัน ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะการนำเสนอขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ได้เน้นการให้ผู้เรียนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ และหลักสูตรที่มีเนื้อหามากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในอนาคต (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554 : หน้า 30) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมา ไม่สามารถสะท้อนความต้องการของสังคมและผู้เรียน จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับทักษะแห่งอนาคตใหม่ คือการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ครูจะเป็นเพียงผู้สอนเนื้อหาไม่ได้ แต่ต้องเป็นผู้แนะนำให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ด้วย โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities : PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง ซึ่งโรบินและพีท (Robin Fogarty & Brian M. Pete, 2011 : pp. 171-193) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูตามแบบประเทศสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 ที่ว่า Teach Less, Learn More นั่นคือครูต้องสอนให้น้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ให้มาก คิดทำกิจกรรมตามแนวทางของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ เริ่มจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบภาระงานและอาชีพตามควรแก่วัย และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็น (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ดังเช่นคณะครูที่โรงเรียนมัธยมจุง (Jurong Secondary School) ได้ร่วมมือกับตัวแทนจากภาคอุตสาหกรรมและใช้วิธีการเรียนรู้จากปัญหาโดยคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียน รวมถึงโปรแกรมเครื่องมือการเรียนรู้จากปัญหา เพื่อให้ให้นักเรียนคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้นักเรียนประเมินแหล่งข้อมูล สื่อสารความคิดผ่านสื่อประเภทต่างๆ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบและมีจริยธรรม (วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์, 2554 : หน้า 30) การพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนในระดับขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่การประกอบอาชีพทั้งสายอาชีพศึกษาและอุดมศึกษาตามวิสัยทัศน์ของศตวรรษที่ 21 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดเน้นในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมที่ดี พัฒนาจิตใจ ลักษณะนิสัยให้มีความรู้ทั้งวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม อันนำไปสู่การประกอบอาชีพมีรายได้ มีงานทำ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ครอบคลุมทั้งชีวิต โดยการจัดการศึกษา 12 ปี ว่าเด็ก

จะต้องมีพื้นฐานความรู้ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย นอกจากการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญซึ่งกำหนดไว้ในโครงสร้างกลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว หลักสูตรยังได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในโครงสร้างด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้นักเรียนรู้จักตนเอง ค้นพบความสามารถ ความถนัดของตน เพื่อการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ เห็นคุณค่าในการประกอบสัมมาชีพ ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงได้มีการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 5 ด้าน

- 1) มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน
- 2) มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา
- 3) มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- 4) มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และ
- 5) มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

ซึ่งมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนเป็นมาตรฐานที่มุ่งให้ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นตามหลักสูตร และมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผลจากการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นภาคที่มีบริบทแตกต่างจากภาคอื่น ๆ เนื่องจากเป็นเขตชายแดน มีบางส่วนติดชายแดนประเทศกัมพูชา ประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว เป็นภาคที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มีความหลากหลายในอาชีพ มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาถึง 4 เขต คือ เขต 6, 7, 17 และ 18 รวมจำนวน 151 โรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 9,756 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6, 7, 17 และ เขต 18, 2561) ซึ่งทางด้านการศึกษายังมีปัญหาที่สำคัญทั้งคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แม้ว่าจะได้มีหน่วยงาน/สถาบันบางส่วนมาพัฒนาอยู่บ้าง ผู้ได้รับวิทยฐานะในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่จำนวนน้อย เนื่องจากขาดการทำผลงานวิชาการ ทั้งที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ประกอบกับรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนต่าง ๆ พบว่ามาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอยู่ในระดับพอใช้ ไม่บรรลุเป้าหมาย มีข้อเสนอ คือ 1) ทำโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ให้หลากหลายเพื่อส่งเสริมความรู้ให้ผู้เรียนในด้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ 2) พัฒนาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดและให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 3) โรงเรียนควรพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม ควบคุม กำกับติดตาม ผลการปฏิบัติงานตามแผนงานให้เป็นระบบ และตรวจสอบได้ 4) ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน 5) ให้ครูนำผลการพัฒนาตนเองมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด 6) ส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทุกรายวิชาและมีแผนการสอนแบบบูรณาการทุกรายวิชา นอกจากนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6, 7, 17 และ เขต 18, 2561) คณะผู้วิจัยได้เป็นวิทยากรในหน่วยการพัฒนาของกระทรวงศึกษาธิการในโครงการนำร่องคูปองครุ จึงได้ดำเนินโครงการฝึกอบรมครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแผนปฏิบัติการโครงการนำร่องคูปองครุ จัดโดยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 ถึงปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาในด้านของการพัฒนาครู และผู้เรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้ดำเนินโครงการนำร่องคูปองครุโดยการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาครูในด้านการเรียนการสอน แต่โครงการดังกล่าวยังไม่ได้เน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตามกรอบการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติในด้านการศึกษาและสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประเด็น คือ 1) เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่นำไปสู่ความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคในโอกาส และคุณภาพการศึกษาสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม 2) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก 3) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา (Educational Hub) ของอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2556) จึงเห็นได้ว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต้องมุ่งไปที่ตัวครู สร้างระบบแรงจูงใจให้กับครูอย่างเป็นระบบและครบวงจร ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้าทั้งองค์ประกอบภายนอกได้แก่ นโยบาย โครงสร้างระบบวิทยฐานะ องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษา ผู้บังคับบัญชา รวมถึงการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching Style) เพื่อร่วมงาน เป็นต้น และองค์ประกอบภายในของตัวครูได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) การสร้างสมรรถนะของตน (Self-competencies) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น มีกระบวนการดำเนินการที่หลากหลาย เกิดผลผลิต คือ ครูมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ สร้างความก้าวหน้าในตำแหน่งทางวิชาการของครู และผลลัพธ์สุดท้าย คือ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการต่อยอดการวิจัยในชุดโครงการการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของทีศนฯ แชมมณีและคณะ (2547) ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษาในส่วนของพัฒนาครู การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในภูมิภาคตะวันตก โดยศึกษาความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้จากโรงเรียนในภูมิภาคตะวันตก จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสามารถนำมาเป็นต้นแบบความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้บริบทเดียวกัน

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ส่งผลให้การวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลสรุปภาพรวมเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบเชิงสาเหตุในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2.2 เพื่อศึกษาและทดสอบรูปแบบเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2.3 เพื่อพัฒนากิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2.4 เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 ประโยชน์ของการวิจัย

1.3.1 ประโยชน์เชิงการศึกษา

1.3.1.1 ผู้เรียนได้มีแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะให้รองรับกับความต้องการด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียน

1.3.1.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีรูปแบบในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

1.3.1.3 เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สามารถร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

1.3.2 ประโยชน์เชิงวิชาการ

1.3.2.1 ทำให้ได้รูปแบบเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง

1.3.2.2 ทำให้ได้กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง

1.3.3 ประโยชน์เชิงนโยบาย

ทำให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง ประกอบด้วย

1.4.1.1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary) การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 30 คน ที่เลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ในภาคตะวันออกเฉียง

1.4.1.2 การศึกษารูปแบบเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คณะผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ เป็นการพัฒนารูปแบบเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และเพื่อตรวจสอบรูปแบบเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1.4.1.3 การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้วยการเลือกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงอย่างเฉพาะเจาะจง จำนวน 2 โรงเรียน มีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 100 คน

1.4.1.4 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก โดยการจัดการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายร่วมกับครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจำนวน 100 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

1.4.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก มีประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ประชากร (Population) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน รวมจำนวน 30 คน

1.4.2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและทดสอบรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก มีประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร เป็นครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6, 7, 17 และ 18 ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง และจังหวัดชลบุรี จำนวน 9,756 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นครู จำนวน 400 คน

1.4.2.3 ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มีผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 80 คน คือ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 40 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 40 คน รวมผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 100 คน

1.4.2.4 ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการจัดประชุมวิพากษ์และแสดงความคิดเห็น มีผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 80 คน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 40 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 40 คน รวมผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 100 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

1.4.3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพมีพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉพาะเจาะจงที่สามารถสะท้อนปรากฏการณ์และให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4.3.2 การวิจัยเชิงปริมาณมีขอบเขตด้านพื้นที่เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (21st Century Students' Skills According the Learning and Innovation Skill) หมายถึง ทักษะสำคัญของผู้เรียนในโลกอนาคตที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี เป็นความสามารถด้านการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนจนกลายเป็นความชำนาญที่ผ่านการปรับปรุง การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำความคิดและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ของตนเอง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากของเดิมให้ดีขึ้น สามารถคิดกว้างไกล คิดหลายทิศทางนำไปสู่สิ่งแปลกใหม่ทางความคิด การคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลหรือสถานการณ์ปัญหา ข้อโต้แย้ง จึงเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของผู้เรียน เป็นตัวกำหนดความพร้อมของผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานที่ซับซ้อนและมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานมากขึ้น ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย

1.5.1.1 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) หมายถึง ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงนำความคิดไปใช้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการคิดหลากหลายแปลกใหม่ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดเป็นความคิดใหม่ ๆ ประกอบด้วยการแสดงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับและสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ยอมรับ มีการใช้เทคนิคความคิดที่หลากหลาย สร้างมุมมองใหม่ ๆ และค้ำค่าโดยปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงจากของเดิมอย่างสิ้นเชิง ทำความเข้าใจ ปรับปรุง วิเคราะห์และประเมินแนวคิดของตนเอง พัฒนา ดำเนินการและสื่อสารแนวคิดกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดใจรับมุมมองใหม่ ๆ ที่มีความหลากหลาย โดยวัดตามความเชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5.1.2 การสื่อสารและการร่วมมือ (Communication and Collaboration) หมายถึง การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทางหรืออวัจนภาษาได้อย่างหลากหลาย ฟังแล้วตีความได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองได้เหมาะสม โดยการบอกให้ทำ จูงใจ ชักชวน แจ้งให้ทราบ การแสดงให้รู้ถึงความปรารถนา การปฏิเสธ การขอร้อง การต่อรองและขอความช่วยเหลือ เป็นการใช้การสื่อสารอย่างซับซ้อน ชัดเจน โดยเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย และการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกียรติทีมงาน มีความยืดหยุ่น ประนีประนอม รับผิดชอบในงานกลุ่มร่วมกัน และเห็นคุณค่าของผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ เพื่อให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ของงาน โดยวัดตามความเชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5.1.3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) หมายถึง การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ ใช้เหตุผลได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ คิดพิจารณาอย่างมีหลักเกณฑ์ ละเอียดรอบคอบ นำไปสู่การลงข้อสรุปหรือการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ด้วยการวิเคราะห์และประเมินข้อมูล โต้แย้ง ทางเลือกด้วยมุมมองที่น่าสนใจ กล่าวอ้างจากหลักฐานอย่างมีประสิทธิภาพ สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ได้โดยอาศัยการวิเคราะห์ ตอบสนองกระบวนการและประสบการณ์อย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การจำแนกหรือเลือกข้อมูล การระบุปัญหา การตั้งสมมติฐาน และการสรุปอ้างอิง แก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สามารถตั้งคำถามที่จะช่วยให้ความกระจ่างในมุมมองต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยสามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจได้ โดยวัดตามความเชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หมายถึง ตัวแปรที่คาดว่าหรือมีแนวโน้มว่าเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ

1.5.2.1 ปัจจัยด้านการบริหาร (Administration) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่

1) การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สามารถส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

2) การบริหารงบประมาณ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาด้านงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดหาทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ การระดมงบประมาณจากองค์กร สมาคมครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า เครือข่ายทางการศึกษา ชุมชน ประชาชนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3) การบริหารบุคคล หมายถึง การบริหารสถานศึกษาด้านบุคลากรด้วยการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรด้วยการส่งเสริมให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญในกลุ่มสาระการเรียนรู้และภาระงานที่บุคลากรนั้น ๆ รับผิดชอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน

4) การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การบริหารสถานศึกษาด้านบริหารงานทั่วไปที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบระเบียบ มีบุคลากรผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการรับผิดชอบงาน มีการจัดระบบสำนักงานที่มีความคล่องตัวและรวดเร็ว มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประหยัด ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาางานของสถานศึกษา

1.5.2.2 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่

1) ผู้สอน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนด้วยการมีบุคลิกภาพดี มีใจเมตตา ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคมของผู้เรียน มีการสอนตามลำดับขั้นตอน มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เรียน ใส่ใจผู้เรียนโดยปราศจากอคติ

2) ผู้เรียน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้อย่างตื่นตัวทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ความรู้สึก การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทำให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ และใส่ใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างจริงจัง

3) สื่อการเรียนรู้อ หมายถึง การจัดการเรียนรู้มีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เนื้อหา ข้อมูลประกอบการสอนของครู ภาพเคลื่อนไหว มีการใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

4) วิธีการสอน หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอน สอนเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรกำหนดด้วยการใช้วิธีการสอนที่หลากหลายโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของวงจรคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด

5) การวัดและประเมินผล หมายถึง การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดำเนินการวัดและประเมินผลตามแนวทางของวงจรคุณภาพ

1.5.2.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Environment) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่

1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน สามารถเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี เสนอแนะสิ่งที่ดีให้เพื่อน เห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจกัน ตลอดจนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

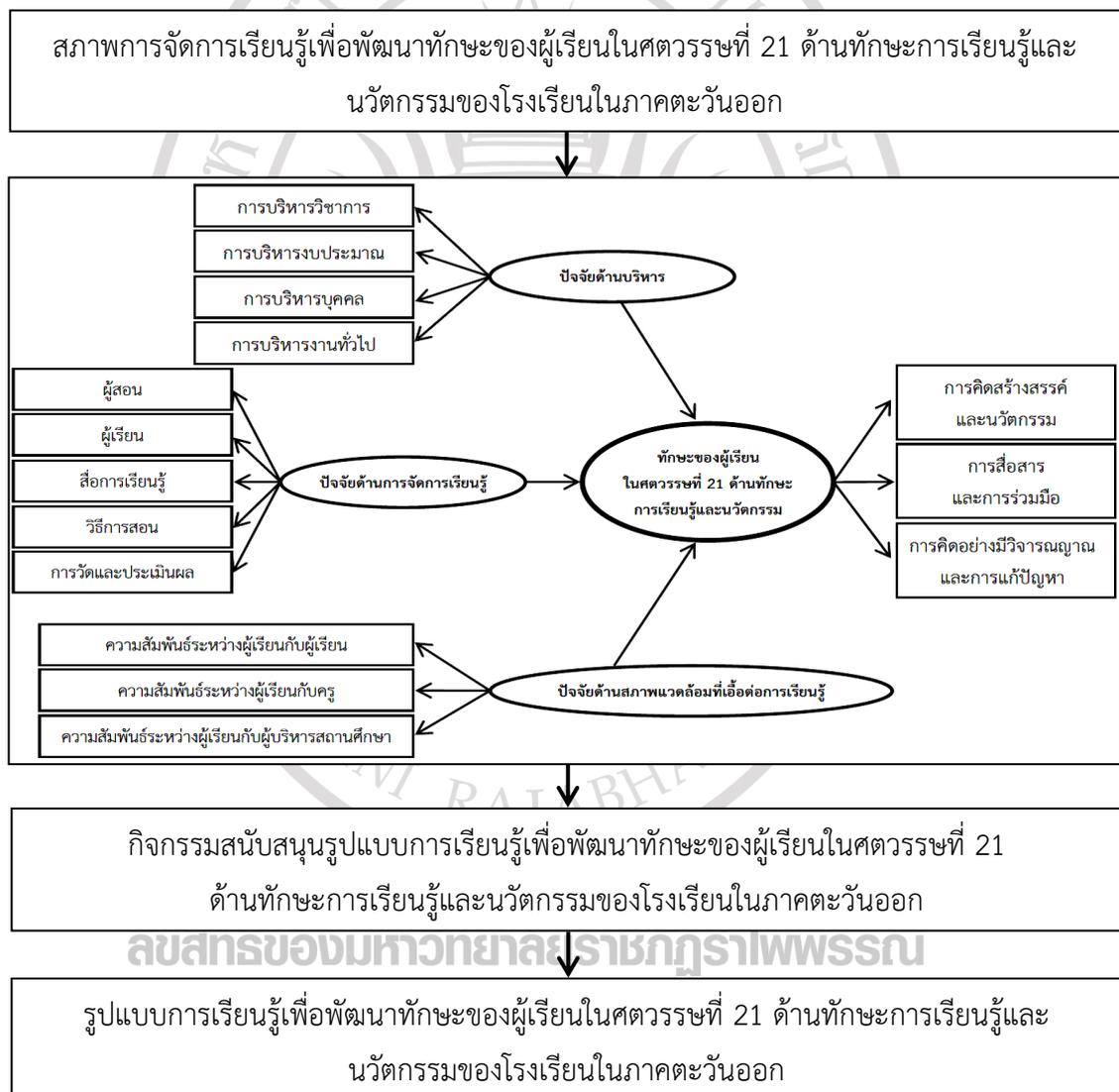
2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู หมายถึง การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนกับครู ได้แก่ ครูปฏิบัติกับผู้เรียนโดยช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ ติดตาม รับฟังความคิดเห็น ให้การอบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในเรื่องที่เป็นประโยชน์ สนใจผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนทั้งในเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว และผู้เรียนเชื่อฟัง นำไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนกับผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้กำลังใจ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความสามารถของผู้เรียน ให้คำปรึกษา รับฟังความคิดเห็น ให้ความช่วยเหลือเรื่องการจัดการเรียนรู้ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตลอดจนติดตาม การปฏิบัติงานของครู

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.6 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม กระบวนการการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คณะผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ดังภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย